

Didim Tarihi

Kısa Didim Tarihi

1991 yılında ilçe olan DiDiM, doğuda Muğla il sınırı ve Akbük Körfezi, batıda ve güneyde Ege Denizi, kuzeyde Bafa Gölü ve Menderes Nehri ile sınırlanmış bir yarımada şeklindedir, yüzölçümü 300 km² civarındadır. Osmanlı imparatorluğu zamanında varlığını “yeronda – yoran” ismi ile sürdürmüştür. 1955 depreminden sonra önceleri halk arasında “HiSAR” olarak da adlandırılan YORAN devlet tarafından yaptırılan afet evlerine taşındıktan sonra “YENiHiSAR” adını almıştır.

Sonrasında isim benzerliğine meyil vermemek için dünya üzerinde sadece bir yerde bulunan ve kök olarak “DIDYMAION”dan gelen “DIDİM” olarak yenilemiştir.

Mavi bayraklı Altinkum plajının duyulmasıyla birlikte cennetten çalıntı bu çamlarla kaplı sayfiye yerine büyük tur operatörlerinin turist getirmeye başlaması ile henüz keşfedilmeye başlanan Altinkum'da turizme yönelik yatırımlarının artmasına yol açmıştır.

Didim, bulunduğu konum nedeniyle tarihte iz bırakan uygarlıklara tanıklık etmiş ve jeopolitik açıdan önemli bir yerdir. Batı dünyası her ne kadar uygarlıkların Yunan kaynaklı olduğunu söylese de, Anadolu toprakları dışarıdan gelen tüm uygarlıkları kendi kültür potasında eriterek, kendine özgü yeni uygarlıklar yaratmaya devam etmiştir..

Didim Didyma Antik kenti Apollo Tapınağı

İlkçağda, kehanette bulunma ve olayları önceden görme yetisinin, kökeni Hititler'e kadar inen bir Anadolu Tanrısı olan Zeus ve Leto'nun oğlu güneş, ışık, müzik ve kehanet tanrısı Apollon tarafından insanlara verildiğine inanılırdı. Anadolu'nun birçok yerinde, bu tanrıya adanmış tapınaklar bulunur ve buralardaki rahiplerle rahibeler, tanrıya aracılık ederek, kendilerine danışmaya gelenlere, gelecekte haber verirdi.

Efsaneye göre; Tanrı Apollon bir gün, Didim yöresinde çobanlık yapan Brankhos'a rastladı. Ondan çok hoşlandı ve ona biliciliğin (kehanetin) sırlarını öğretti. Çoban Brankhos, bugün Apollon Tapınağı'nın yerinde bulunan defne ormanı ve su kaynağının yanında, Apollon adına ilk tapınağı kurdu.

Zaman içinde Brankhos soyundan gelenler "Brankhidler" olarak anıldılar ve çok uzun süre Apollon

Tapınağı'nın yöneticiliğini yaptılar.

Didim Didyma Antik kenti Apollo Tapınağı

“Didyma”, “Brankhidai” (Brankhidler ülkesi) olarak da adlandırılmaktadır. Bilicilik o zamanlar Krallardan, en fakir köylülere kadar, bütün insanların başvurduğu bir kaynaktı ...

Lidya Kralı Kroisos da (Karun), Pers ülkesine saldırmadan önce bilicilere başvurmuştu. Ancak kendince bir kurnazlık yaparak; dönemin bütün ünlü kehanet merkezlerine elçiler göndermiş ve rahiplerden, kralın o anda ne yapmakta olduğunu bilmelerini istemişti. Doğru cevap, yalnızca Delphoi Apollon’undan gelmişti. Kroisos da, Perslerle girişeceği savaş öncesinde Delpho Box i rahibine danışmayı seçmişti. Ancak biliciler, anlaşılması güç ifadeler kullanır ve açık bir yanıt vermekten daima kaçınırdı. Kroisos da, Pers Krallığı’na yapacağı saldırı sonunda, büyük bir imparatorluğun yıkılacağı yanıtını alınca, hevesle sefere girişti. Ancak sonunda yıkılan, Lidya Krallığı oldu.

Vezinli

Kehanetler

Apollon rahiplerinin, kehanetlerini vezinli olarak söylemesi adettendi.

Apollon Tapınağı Çevresinde bir tur

Rasyonel Düşünce

Rasyonel düşüncenin ilk filizlerini verdiği Milet topraklarında, antikçağın en saygın dini kurumlarından biri olan kâhinliğin (bilicilik) bu kadar güçlü olması da, ilginç bir tezattır. Kutsal Didim’in ilk dönemi, Perslerin Milet’i ele geçirmesi ve tapınağı yakıp yıkmasıyla son bulur. Ancak İskender’in gelişiyle beraber yeniden bir canlanma yaşanır ve İskender’in komutanlarından Seleukos’un emriyle, İÖ 300 dolaylarında bugün kalıntılarını gördüğümüz tapınağın inşasına başlanır.

“Didyma” sözcüğü “İKİZ KARDES” anlamına gelir. Tanrı Apollon, Tanrıça Artemis’in ikiz kardeşidir. Artemis adına Efes’te, dünyanın yedinci harikası kabul edilen “Artemis Tapınağı” vardır. Milet-Apollon Tapınağı arasında uzanan “KUTSAL YOL” sonunda “Artemis Kutsal Alanı” bulunmaktadır.

M.Ö. 7. ve 6. yüzyılda Apollon tapınağının ünü çok yaygındı. Mabed, Antik dünyanın en önemli kehanet merkezlerinden biriydi. M.Ö. 6. yy.’da Milet ve Didim arasında “KUTSAL YOL” yapılmış, Apollon’un tunç heykeli Mabed’e hediye edilmiştir. Milet sikkelerinde bu heykel yer almaktadır. Apollon tapınağının yapımı M.Ö. 8. yy.’a kadar iner. İyon nizamındaki bu tapınak, 35×85 m. ölçülerinde olup, M.Ö. 494 yılında “LADE DENİZ SAVAŞI”ndan sonra Persler tarafından yağmalanarak, Tanrı Apollon’un “Kanakhos” tarafından tapılan tunç heykeli “Ekbatana”ya (İRAN) götürülmüştür. Tahrip edilen tapınağın yerine, Hellenistik dönemde “Büyük İskender”in katkısıyla daha büyüğü yapılmaya başlandı. Eserin mimarları, “Milet’li Daphnis” ile “Efes’li Paionios”tur. Paionios, Efes’teki Artemis Tapınağı’nın da mimaridir.

Didyma Antik kentinde bulunan Apollo Tapınağı gezmeye değer

Tapınağın yapımına yardım eden Suriye Kralı"Selevkos", Ekbatana'ya götürülen Apollon heykelini geri getirtmiştir. Yeni yapılan ve bugün gördüğümüz tapınağın ölçüleri yaklaşık 109×51 m.dir. Savaşlar ve yağmalarla duraklayan tapınak inşaatı, yüzlerce yıl devam eder ve sonuçta hiçbir zaman tamamlanamaz. Tapınak inşaatında çalışanlara yapılacak ödemeler ile ilgili olarak, tapınak duvarları üzerine kazılan işaretleleri bugün bile seçmek mümkün.

Arkeolog George Bean'e göre, daha sonra bu işaretlerin temizlenmesi düşünülmüş, fakat tapınağın son rötuşları hiç bir zaman yapılamamıştır.

Bazı Kaynaklar: **"Apollo Tapınağı bitirilebilmiş olsaydı dünyanın yedi harikasından biri olabilirdi"** der...

COĞRAFYA VE İKLİM

1991 yılında ilçe olan Didim, doğuda Muğla il sınırı, batıda ve güneyde Ege Denizi, kuzeyde Bafa Gölü ve Menderes Nehri ile sınırlanmış bir yarımada şeklindedir, yüzölçümü 402 km² civarındadır. Aydın sınırları içinde yer alan Didim, Kuşadası'ndan 70, Bodrum'dan 110 km uzaklıkta önemli bir turizm merkezidir. Güllük Körfezi'ni çevreleyen iki yarımadadan biri (diğeri Bodrum yarımadası) üzerinde yer alan Didim, 90 kilometrelik sahil şeridinin üzerinde hemen hepsi kumsal olan onlarca koya sahiptir. Bu koylar içinde kuşkusuz en önemlisi, oteller bölgesinin hemen önünde uzanan, Ege'nin dünyaca ünlü plajlarından biri olan Altinkum' dur.

Didim, konumundan dolayı büyük bir avantaja sahiptir. Ege'nin, dolayısıyla antik dünyanın pek çok yerleşim yeri, günlük turlarla gidilip gezilebilecek uzaklıkta. Örneğin antik çağın filozoflar kenti Milet, Didim'e sadece 20 km. mesafede. Bu çağın yedi bilgesinden biri olan Tales, dünyanın ilk haritasını yapan Anaksimandros, filozof ve tarihçi Hekaitos, şehir plancısı ve mimar Hippodamos Milet'te yaşamıştır. Kurulduğunda deniz kenarında olan kent, Büyük Menderes nehrinin taşıdığı alüvyonlar yüzünden bugün ovanın ortasında kalmaktadır. Menderes Nehri'nin bir başka eseri de kent merkezine 30 km uzaklıktaki Bafa Gölüdür. Bafa, eskiden Ege Denizi'nin bir koyu iken, ırmağın taşıdığı alüvyonlarla denizle ilişkisi kesilerek göle dönüşmüş bir yerleşim yeridir. Didim'den 15 km. uzaklıkta

ise mavi ile yeşilin kucaklaştığı şirin tatil yöreni Akbük bulunmaktadır.

Didim; havada ki nem oranının çok az olması ve coğrafi yapısı gereği Astım hastalığına iyi gelen dünyadaki iki bölgeden biridir. 90 km sahil şeridine sahip olan Didim oldukça sıcak bir iklim kuşağında olmasına karşın, düşük nem oranı yazın bunaltıcı sıcaklardan şikayet edenler için iyi bir seçenek oluşturmaktadır.

Didim Akdeniz İklim tipine uygunluk gösteren bir ilçedir. Bu iklime göre yaz ayları sıcak ve kurak, kış ayları ise ılık ve yağışlıdır. Akdeniz ikliminin hüküm sürmesinin etkisiyle bölgede maki gibi küçük çalılıklar oluşmuştur. Bu şartlar altında ilçede meyve ve sebze de yetişmektedir.

TARİH

Didim ilçesinin ilk yerleşim izleri Neolitik Devre (M.Ö. 8000) uzanır. M.Ö. 16. yüzyılda Miken, Giritliler ve daha sonra da Aka kolonilerinin varlığı görülür. “Karia” bölgesinin sınırları içinde yer alan Didim (Didyma), Milet’in “kutsal alanı” olarak Likyalılar, Persler, Seleucidler, Attalidler, Romalılar ve Bizanslıların ardından Türklerin eline geçmiştir. 1. Haçlı Seferleriyle yeniden Bizans sınırlarına katılmıştır. Karia Bölgesi 1280 yılında Menteşe Beyliği, 1300 yılında Aydınolu Beyliği ve 1413 yılında Osmanlı İmparatorluğu egemenliğine girdi. 14. yüzyıldaki büyük depremde yıkılan mabetle birlikte uzun yıllar Didim yerleşimi, Cumhuriyet öncesine değin varlığını küçük bir Rum köyü olarak sürdürmüştür. Yoran / Yeronda adlı bu köyün, kuzey doğusunda “İslam Yoran” diye adlandırılan on-on iki hanelik bir de Türk yerleşimi vardı. Kurtuluş Savaşı sonrasında 1922 yılında bölgede yerleşim boşaltılmıştır. 1924 yılında mübadele kapsamında bu bölgeye Yunanistan başta olmak üzere Balkan ülkelerinden gelen mübadiller iskân edilmiştir.

Osmanlı imparatorluğu zamanında varlığını “Yeronda – Yoran ” ismi ile sürdürmüştür. 1955 yılında yörede yaşanan deprem felaketi sonrasında “Hisar” olarak adlandırılan Apollon Tapınağı çevresindeki yerleşim 1961 yılında dağıtılan Afet Konutlarıyla birlikte bir kilometre güneye “YeniHisar” adıyla taşınmıştır. 1967 yılına kadar köy olarak kimliğini sürdüren YeniHisar’a 1968 yılında Belediye teşkilatı kurulmuştur. 1980’li yıllarda başlayan turizm hareketiyle birlikte hızla gelişmeye başlayan belde, 1991 yılında YeniHisar adıyla ilçe olmuştur. 1997 Yılında isim benzerliğine meyil vermemek için dünya üzerinde sadece bir yerde bulunan ve kök olarak “Didymaion” dan gelen “Didim ” olarak yenilenmiştir.

Didim, bulunduğu konum nedeniyle tarihte iz bırakan uygarlıklara tanıklık etmiş ve jeopolitik açıdan önemli bir yerdir. Batı dünyası her ne kadar uygarlıkların Yunan kaynaklı olduğunu söylese de, Anadolu toprakları dışarıdan gelen tüm uygarlıkları kendi kültür potasında eriterek, kendine özgü yeni uygarlıklar yaratmaya devam etmiştir.

Didim’ in girişinde, Batı Anadolu kıyılarının en etkileyici bağımsız anıtı olarak kabul edilen Apollon

Tapınağı yükselir. Tapınağın anıtsal boyutları ve benzersiz planı kadar , çok iyi bir durumda koruna gelmesi de hayranlık uyandırmaktadır. Yunan dünyasında Apollon Tapınağı'nı boyutları bakımından önemli bir farkla geride bırakacak herhangi bir tapınak yoktur. Hellenistlik dönemde tasarlanan Apollon Tapınağı, dev boyutlu mimarlık yapıtlarının Roma'lıların tekelinde olmadığını göstermektedir. Didyma hiçbir zaman bir kent niteliği taşımamıştır. Tapınak ve onun yönetiminde ki bilicilik , Miletos toprakları içerisinde ve rahibi de kentin önde gelen resmi görevlileri arasında yer almıştır.

Didyma adı Yunanca' dan değil, Anadolu dillerinden kaynaklanır. Rastlantı olarak Yunanca “ ikizler “ anlamına gelen didymi sözcüğüne benzemesi, Apollon ve ikiz kız kardeşi Artemis ile ilişkili olduğu sanısını uyandırmaktadır. Apollon Tapınağı bir Bilicilik Merkezi durumundadır.

Milet ve çevre kentlerden gelen ziyaretçiler Panormos Limanından (Mavişehir yakınlarında) karaya çıkarak, tapınağa bir kutsal yol ile ulaştıkları bilinmektedir. “Kutsal Yol” un iki tarafında heykeller sıralanmıştır. M.Ö. 6. yy tarihlenen bu heykellerden bir çoğu 1858 yılında Newton tarafından British Museum' a gönderilmelerine kadar orijinal yerlerinde kalmışlardır. Çoğu Arkalik döneme ait dik bir biçimde oturan figürleri betimler.

Bir Roma efsanesine göre gözleriyle baktığı kişiyi taş haline getiren Gorgon kız kardeşlerden Medusa' ya ait baş kabartması sanatsal ve tarihi açılarından çok değerli kabul edilmektedir ve günümüzde Didim ve Apollon Tapınağı'nın sembolü kabul edilmektedir.

Milet-Apollon Tapınağı arasında uzanan “Kutsal Yol” sonunda “Artemis Kutsal Alanı” bulunmaktadır. Bu mukaddes yol tapınakla, bu günkü Mavişehir' in bulunduğu yerdeki Panormas limanı arasındadır. Dua ve bir takım istekleri için gelenler Panormos Limanında karaya inerler ve 4km. çevresi aslan ve Branhid heykelleriyle süslü mermer “Mukaddes Yolu yürüyerek Tapınağa varırlardı.

“Orakl”, Claros'da olduğu gibi kadın kahinler ya da “Orakl” rahibeleri tarafından “Hexametrik” olarak yani altı mısralık şiirlerle verilirdi. Ziyaretçiler, “Orakl”a ulaşmak için önce kutsal yolu geçmek zorundaydılar.

Didima'ya gelen ziyaretçiler rahiplerin yönetiminde ayinler yaparlar, alaylar oluştururlar, geceleri meşalelerle yürüyüşler yaparlardı. Kutsama dönemlerinde Miletliiler o zaman liman olan Panormas limanına gelirler, dört kilometrelik taş yolu (son iki kilometresi heykellerle süslüydü) şarkılar söyleyerek (Paion: Kutsal şarkılar) yürürler ve Tapınağa ulaşırlardı. Bu yürüyüş dört gün sürerdi.
